

УДК 658.7

УЗАГАЛЬНЕННЯ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки розвиток підприємств, відвоювання ними конкурентних переваг можливі лише за умови їхньої безперервної перебудови з метою наближення дійсно існуючого виробництва до його оптимального проекту. Ця перебудова представляє собою безперервний процес гнучкої адаптації підприємства до умов ринку, що постійно змінюються, до нестабільних податків і методів державного регулювання.

Для забезпечення організаційно-економічної стійкості підприємства та розробки оптимального проекту його організації менеджерам всіх рівнів управління необхідно комплексно розглянути роботу всіх підрозділів підприємства та вплив змін, що відбуваються в зовнішньому середовищі.

Важливою проблемою для менеджера є виявлення факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, що впливають на результати його діяльності, а також визначення можливих засобів, методів та інструментів реагування.

Аналіз наукових джерел показав, що питаннями вивчення факторів мікро- та макросередовища промислових підприємств займалися такі закордонні вчені, як: Д. Бауерсокс, Д. Клосс, Д. Ламбер, Є. Мате, В. Дж. Расс, Дж. Р. Сток, Д. Тиксьє, Д. Уотерс, Р. Шапіро, Дж. Шерман. За останні роки по даній проблемі було опубліковано цілий ряд наукових праць, підготовлених вченими України, зокрема такими як І. А. Воркут, А. Г. Кальченко, Т. О. Колодизєва, Є. В. Крикавський, В. Є. Ніколайчук, М. Р. Окландер, К. М. Таньков, О. М. Тридід, а також російськими

авторами – А. У Альбеков, Б. А. Анікін, А. М. Гаджинський, М. П. Гордон, С. Б. Карнаухов, І.А. Леншин, Л. Б. Міротін, О.А. Митько, Ю. М. Неруш, А. М. Родніков, А. І. Семененко, А. А. Смєхов, Ю.И. Смольняков, И. Є. Ташбаєв. Але, незважаючи на значну кількість публікацій, в існуючих дослідженнях розглядаються або загальні фактори внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, або підприємство на рівні мікро- і макрологістичної системи.

Метою даної наукової публікації є виділення факторів внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства на основі теоретичних підходів вітчизняних та зарубіжних фахівців з логістики, що впливають на формування матеріального потоку.

Іноземні автори вважають, що зовнішнє середовище включає такі елементи, як споживачі, конкуренти, урядові заклади, постачальники, фінансові організації та трудові ресурси. Вони відокремлюють середовище прямої та непрямого впливу, а також основні характеристики зовнішнього середовища – взаємозв'язок факторів, складність зовнішнього середовища, його рухливість та непередбачуваність [1].

За думкою іноземних фахівців для характеристики терміну «внутрішнє середовище» підприємства необхідно використовувати термін «внутрішні змінні» як ситуаційні фактори в самій організації. До основних внутрішніх змінних підприємства відносять цілі, структуру організації, задачі, технології та персонал.

Вітчизняні автори під зовнішнім середовищем розуміють наявність умов та факторів, які впливають на функціонування підприємства та потребують прийняття управлінських рішень, спрямованих на їх ліквідацію або пристосування до них. Фактори зовнішнього середовища поділяють на політичні, економічні, правові, технічні і технологічні, соціальні і екологічні [2,3].

Під внутрішнім середовищем розуміють господарський механізм підприємства, що включає управлінський механізм, спрямований на оптимізацію діяльності фірми.

Таньков К. М., Тридід О. М., Колодизєва Т. О. при розгляді логістичного середовища підприємства розділяють його на зовнішнє середовище логістики (неконтрольовані фактори), внутрішнє середовище логістики (контрольовані фактори), результативність діяльності підприємства в досягненні цілей логістики, адаптованість логістичної системи підприємства до середовища [2].

Під зовнішнім середовищем логістики підприємства розуміють сукупність неконтрольованих підприємством суб'єктів, умов та сил, що діють за межами логістичної системи підприємства і здатні вплинути на її функціонування [1, с. 43]. Дані автори зовнішнє середовище розділяють на мікросередовище, представлене споживачами, постачальниками, конкурентами, контактними групами і макросередовище, яке включає соціально-економічні, георинкові, технологічні і політико-правові фактори.

Внутрішнє середовище логістики промислового підприємства Таньков К. М., Тридід О. М., Колодизєва Т. О. представляють як сукупність факторів, які контролюються вищим керівництвом підприємства і працівниками логістичного підрозділу.

Для того, щоб виділити фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на формування матеріального потоку представимо функціонування та розвиток підприємства у вигляді логістичної системи, яка складається з внутрішньовиробничої та зовнішньовиробничої логістичної системи.

Процес виготовлення кінцевої продукції відбувається в межах внутрішньовиробничої логістичної системи, яка включає закупівлю сировини, матеріалів і т. д., виробничий процес та розподіл (збут) кінцевої продукції. В даній системі можна виділити 3 основні групи

факторів, що впливають на формування матеріального потоку підприємства: фактори внутрішньовиробничої логістичної підсистеми закупівель, фактори внутрішньовиробничої логістичної підсистеми виробничого процесу, фактори внутрішньовиробничої логістичної підсистеми збуту (розподілу) кінцевої продукції.

До основних факторів внутрішньовиробничої логістичної підсистеми закупівель, що впливають на формування матеріального потоку підприємства можна віднести наступні:

- ціна матеріалів, напівфабрикатів, сировини і т. д., що поступають від постачальників на склад промислового підприємства;
- терміни доставки матеріальних ресурсів;
- розмір партії поставки сировини, матеріалів і ін. ресурсів;
- якість матеріалів та сировини, що постачаються;
- необхідний рівень запасів сировини, матеріалів, напівфабрикатів;
- потужність складу сировини, матеріалів, напівфабрикатів у виробника та його перероблювальна спроможність і т. д.

До основних факторів внутрішньовиробничої логістичної підсистеми виробничого процесу, що впливають на формування матеріального потоку підприємства можна віднести наступні:

- тривалість виробничого циклу;
- обсяг виробництва продукції;
- час на виготовлення продукції;
- розмір замовлення на матеріали, сировину і напівфабрикати;
- оновлення асортименту продукції, що випускається;
- виробничі потужності підприємства;
- технологія виготовлення продукції;
- характеристики виробничого обладнання;
- ритмічність матеріально-технічного забезпечення;

- системи управління запасами сировини, матеріалів та напівфабрикатів, що застосовуються на підприємстві;
- трудомісткість виготовлення кінцевої продукції і т. д.

До основних факторів внутрішньовиробничої логістичної підсистеми збуту (розподілу) кінцевої продукції, що впливають на формування матеріального потоку підприємства можна віднести наступні:

- попит на певний вид продукції;
- собівартість продукції;
- якість продукції;
- рівень обслуговування споживачів;
- гарантії якості та строку використання продукції;
- наявність договорів із замовником на поставки кінцевої продукції;
- наявність потреб у логістичному сервісі;
- наявність системи інформаційного забезпечення;
- кількість розподільчих центрів на території, що обслуговується;
- місце розташування розподільчого центру і т. д.

Взаємозв'язок кожної організації з зовнішнім середовищем відбувається шляхом взаємодії (дії) з іншими організаціями. Характер зв'язків (відносин) розвивається та змінюється під дією кожного фактора зовнішнього середовища [3]. З зовнішнього середовища підприємство отримує всі види ресурсів, в тому числі й інформацію, а внутрішнє середовище створює передумови для перетворення ресурсів в продукцію або послуги.

До організацій зовнішньовиробничої логістичної системи можна віднести логістичні підсистеми постачальників сировини, матеріалів, напівфабрикатів і ін.; посередників, конкурентів, споживачів.

До основних факторів зовнішньовиробничої логістичної підсистеми постачальників, що впливають на формування матеріального потоку підприємства можна віднести наступні:

- ціна сировини, матеріалів, напівфабрикатів, що постачаються на промислове підприємство;
- надійність постачань (дотримання постачальником строків поставок сировини, матеріалів, напівфабрикатів і ін.);
- якість сировини, матеріалів, напівфабрикатів і ін., що постачаються на підприємство;
- терміни поставки;
- віддаленість виробника сировини, матеріалів і напівфабрикатів від промислового підприємства;
- виробничі потужності виробника сировини, матеріалів і напівфабрикатів;
- фінансове становище виробника сировини, матеріалів і напівфабрикатів;
- періодичність постачань;
- умови оплати;
- мінімальний розмір партії сировини, матеріалів і напівфабрикатів, що постачаються;
- репутація постачальника і т. д.

До основних факторів зовнішньовиробничої логістичної підсистеми посередників, що впливають на формування матеріального потоку підприємства можна віднести наступні:

- вартість послуг, що надаються;
- компетентність персоналу;
- повнота виконуваних функцій;
- форма та умови оплати;
- місцезорозташування посередника по відношенню до промислового підприємства;
- фінансове становище посередника;
- періодичність постачань;
- репутація посередника і т. д.

До основних факторів зовнішньовиробничої логістичної підсистеми конкурентів, що впливають на формування матеріального потоку підприємства можна віднести наступні:

- вартість та якість продукції, що виготовляється;
- місцезонаштування конкурента;
- обсяг виробництва продукції;
- асортимент продукції, що випускається;
- виробничі потужності підприємства - конкурента;
- технологія виготовлення продукції;
- системи управління запасами сировини, матеріалів та напівфабрикатів, що застосовуються на підприємстві-конкуренті;
- репутація підприємства - конкурента;
- частка ринку, завойована конкурентом і т. д.

До основних факторів зовнішньовиробничої логістичної підсистеми споживачів, що впливають на формування матеріального потоку підприємства можна віднести наступні:

- смаки та уподобання споживачів;
- вимоги споживачів до якості і строку служби товарів;
- репутація виробника продукції;
- розмір попиту на продукцію;
- вартість продукції;
- наявність договорів з виробником на поставки продукції і т. д.

Всі вищеперелічені фактори логістичної системи, що впливають на формування матеріальних потоків, взаємопов'язані один з одним і в реальності можуть мати як одну направленість так і різну відносно впливу на ефективне функціонування підприємства.

Виділення факторів внутрішньо- та зовнішньовиробничої логістичної системи підприємства, що впливають на формування матеріальних потоків, надасть можливість менеджерам більш чітко розуміти процеси, що відбуваються як всередині самого підприємства,

так і за його межами, а також приймати адекватні діючі заходи для підтримки його стабільного функціонування та розвитку.

Література

1. Линдерс М., Фирон Х. Управление снабжением и запасами. Логистика: пер. с англ. – СПб: Полигон. 1999. – 768 с.
2. Таньков К.М., Тридід О.М., Колодизєва Т.О. Виробнича логістика: Навчальний посібник. – 2-ге вид., пер. – Х.:ІНЖЕК, 2006. – 352 с.
3. Король С., Хусейн Р. М. Внешняя окружающая среда организации как фактор роста ее эффективности // Проблемы теории и практики управления, 2007, №5. – с. 43-50.